

2019-11-24

Elisabet Nihlfors

Till

Nationella Samordningsgruppen

ULF SPANING NR 3

Några utdrag från inspel till Forskningspropositionen 2020-2024 där frågor lyfts med bäring på ULF från:

- **Forskningsfinansiärer**
- **Lärosäten**
- **Andra myndigheter, finansiärer**
- **Andra intressenter**

Förord

Den 15 november 2019 offentliggjordes alla inspel till regeringens kommande forskningsproposition på regeringens hemsida. Forskningsråden har uppmanats att komma in med underlag och ca 200 olika instanser har bevarat remissen. Dessa finns alla på hemsidan medan de ytterligare ca 100 som inkommit (utanför remisslistan) måste begäras ut från diariet (vilket undertecknad kommer att göra).

ULF Spaning 3 är en snabbsammanställning av ett antal inspel som kan vara användbart i de olika möten vi har med olika intressenter. Vi är i ett läge där dels den regionala indelningen aktualiseras och diskuteras av olika aktörer samtidigt som flera är intresserade av att få del av både pengar och ansvar för den praktiska forskningen. Inspelen visar på olika syn på de nationella finansiärernas roller, vem som ska ha makt över pengarna och i vilken utsträckning det handlar om forskning om eller forskning med praktiken (jmf t.ex. SKL, de båda lärarförbundens olika syn på praktiska forskning). Det är också uppenbart att flera professionsyrken med en verksamhetsförlagd del efterfrågar ett "ALF-avtal" i någon form.

Några inspel biläggs i sin helhet och det är Skolforskningsinstitutet, Skolverket och ifous.

Undertecknad kommer att ha en sammanställning av samtliga inspel klar i början av nästa år. Hör av er om ni är intresserade.

November 2019

Elisabet

Innehåll

1. Forskningsfinansiärer
2. Lärosäten
3. Andra myndigheter och forskningsfinansiärer
4. Andra intressenter

Bilagor

Bilaga 1 Skolforskningsinstitutet

Bilaga 2 Skolverket

Bilaga 3 ifous

1. Forskningsfinansiärer

De som svarat på uppmaningen att komma in med underlag är Energimyndigheten, Formas, Forte, Rymdstyrelsen, Vetenskapsrådet och Vinnova. Därutöver fick dessa ett gemensamt uppdrag som redovisas i en gemensamma rapport.

Flera lyfter fram behovet av en likvärdig utbildning, skolans kompensatoriska uppdrag, betydelsen och behovet av en social hållbarhet, att främja livslångt lärande (t.ex. kompetensutveckling, omställning under arbetslivet). Dessa inledande uttalande följs däremot inte upp av förslag om satsningar på forskning. Dock finns här mycket intressant att ta del av.

Här ska endast lyftas fram **Vetenskapsrådets särskilda satsning** på skolan, som presenteras under rubriken Nya forskningssatsningar av stort strategiskt värde (sid 14). Satsningen är på 40 miljoner under förutsättning att regeringen avsätter nya medel och syftet är att ”utveckla den svenska skolan”. Medlen ska användas till ”forskning om skolans utmaningar”.

2.4.3 Strategisk satsning på forskning om skolans utmaningar

Skolan i Sverige står idag inför mycket stora utmaningar. Januariavtalet från 2019/18 pekar ut några av dessa: att stärka likvärdigheten i skolan, att öka attraktiviteten för läraryrket, att förbättra kunskaperna i skolan, att ge ytterligare individualiserat stöd i förskola och skola, för att nämna några. Vi behöver forskningsbaserad kunskap för att lösa dessa problem. En satsning på forskning om skolans utmaningar är också i linje med Agenda 2030, mål 4 God utbildning för alla.

Först och främst krävs långsiktiga bidrag till den forskarinitierade grundforskningen inom utbildningsvetenskap. En strategisk satsning på forskning för utbildning och lärande av hög kvalitet förutsätter en ökning av Vetenskapsrådets anslag och att bidraget till den icke öronmärkta forskarinitierade forskningen inte minskar. I Vetenskapsrådets forskningsöversikt av utbildningsvetenskap²⁰ lyfts flera angelägna teman fram som motiverar att medel bör tillskjutas. Forskning inom alla dessa teman kommer att ge viktiga bidrag för att utveckla den svenska skolan.

Satsningar på analyser av bakomliggande faktorer för att beskriva och förstå svårigheter att rekrytera utbildade lärare och få dem att stanna kvar inom yrket samt att rekrytera studenter till lärarutbildningen krävs. En satsning för att möta utbildningens och forskningens behov av disputerade inom akademien och skolväsendet behövs och skapar långsiktigt goda förutsättningar för att utveckla skolans vetenskapliga grund. En hållbar och högkvalitativ lärarutbildning som vilar på vetenskaplig grund är en förutsättning för framtida utveckling av skolväsendet, lärarnas arbetssituation samt elevernas lärande i skolan. Att erbjuda likvärdig utbildning och motverka segregation är grundläggande för det demokratiska samhället. För att stödja sådana strävanden är forskning om de politiska, ekonomiska och juridiska förutsättningarna för svenskt utbildningsväsende central, då beslut och reformer inom dessa områden ger de grundläggande ramarna för vad som är möjligt att åstadkomma genom utbildning. Forskning behövs också för den policy- och kunskapsutveckling som krävs för att möta de utmaningar som anti-demokratiska krafter och den ökande polariseringen i samhället leder till.

Under de senaste decennierna har prestationsskillnader mellan elever med olika social bakgrund samt andelen elever med svaga läs- och matematikfärdigheter ökat i Sverige. Detta har bland annat gett utslag i fallande resultat för svenska elever i internationella kunskapstest. Ytterligare forskning behövs för att analysera orsakerna till utvecklingen och identifiera relevanta och effektiva åtgärder för att öka utbytet av utbildningen.

En ny betydande utmaning för forskningen är att beskriva, analysera och förklara den digitaliserade världens lärande, både i sig själv och i relation till annat lärande. För skol- och utbildningsväsendet innebär detta ett behov av att ompröva, specificera och definiera skolans och utbildningens uppgifter, både när det gäller processer och innehåll och i relation till olika elevgruppers förutsättningar för lärande. Detta är med andra ord ett nytt och växande mångvetenskapligt forskningsfält med ett stort behov av ny kunskap och där utmaningen består i att bygga upp starka tvärvetenskapliga forskningsmiljöer.

Under förutsättning att nya medel tillförs bör en strategisk satsning på forskning om skolans utmaningar tilldelas 40 miljoner kronor per år, fullt utbyggt från år 2022, med en upptrappning under två år.

2. LÄROSÄTEN

Här nedan finns ett litet urval av det över 30-talet lärosäten som skickat in underlag. Det finns ett inspel från SUHF som sammanfattar det man kommit överens om. Här medan följer först de fyra ansvariga lärosätena; Göteborg, Karlstad, Umeå och Uppsala. Därefter exempel på inspel från Blekinge, Halmstad, Högskolan Väst, Kristianstad, Linköping, Luleå och Södertörn.

Göteborgs Universitet Nya samverkansmodeller

Flera yrkesområden är beroende av väl fungerande samverkansmodeller för att möta behovet av forskningsanknytning i utbildningen samt säkra landets kompetensförsörjning långsiktigt. Detta gäller inte minst inom skola, hälso- och sjukvård, men även industrin.

Ett exempel är det så kallade ULF-initiativet (Utveckling, lärande, Forskning), en nationella försöksverksamhet som ska utveckla hållbara samverkansmodeller mellan akademi och skola vad gäller forskning, skolverksamhet och lärarutbildning. Genom ULF stärks läraryrkets kunskapsbas vilket behövs för att vända utvecklingen i den svenska skolan som innebär försämrade kunskapsresultat, minskad likvärdighet, minskad status och attraktivitet för läraryrket, samt lärarbrist.

För framtida kompetensförsörjning, hög kvalitet och fortsatt ömsesidigt samarbete mellan akademi och skolhuvudmän önskar Göteborgs universitet att ULF permanentas på samma sätt som ALF-avtalen.

Karlstads Universitet Stärkt samverkan mellan forskning och skola

Under 2017-2021 driver Karlstads universitet i samverkan med universiteterna i Uppsala, Umeå och Göteborg, försöksverksamheten ULF (Utvecklig, Lärande, Forskning). Försöksverksamheten ska pröva olika modeller för samverkan mellan forskning och skola för att stärka skolans vetenskapliga grund och samtidigt stärka lärarutbildningens koppling till skolan. En viktig aspekt är att utveckla modeller för samverkan kring praktikinära forskning.

Resultaten kommer att presenteras i form av olika modeller som underlag för beslut om en permanent verksamhet. Karlstads universitet anser att verksamheten bör permanentas och att det i forskningspropositionen 2020 skrivs fram att nuvarande ansvariga för försöksverksamheten får ett förlängt uppdrag för kunna uppnå det. Nuvarande anslag på 30 miljoner per år bör öka till 90 miljoner per år. En ökning av anslaget innebär att fler skolor kan involveras i projektet.

Umeå Universitet Kompetensförsörjning vid utbyggnaden av samhällsviktiga utbildningar

För att trygga den nationella kompetensförsörjningen inom olika samhällskritiska funktioner behöver vissa utbildningar emellanåt expandera kraftigt. Umeå universitet har deltagit i flera sådana satsningar och har en särskilt viktig roll för kompetensförsörjningen i Norrland.

Umeå universitet vill emellertid framhäva vikten av att säkerställa kvaliteten inom sådana satsningar genom att även förmedla nya anslag till forskningen inom fälten. Detta gäller särskilt utbyggnaden av professionsutbildningarna. Umeå universitet har tagit ett stort ansvar för många professionsutbildningar, bl.a. genom läkar- och sjuksköterskeutbildning på flera orter som ett led i att säkra hälso- och sjukvårdens behov i de norra regionerna. Tydliga exempel där vi idag ser stora behov är att bygga ut forskning i anslutning till våra polisutbildningar samt att av säkra långsiktigheten inom försöksverksamheten kopplat till den praktiska forskningen i skolan (ULF).

Polisutbildningen ska enligt utbildningsplanen bygga på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, och av examensmålen framgår att polisstudenterna efter avslutad utbildning ska kunna söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå samt följa kunskapsutvecklingen inom området kopplat till det polisiära arbetet. För att säkerställa utbildningens grund i vetenskap behöver professionsrelevant polisforskning utvecklas. Det förutsätter en uppbyggnad av polisforskning vilket kräver att nya resurser tillförs berörda lärosäten. Det finns därutöver behov av nya medel så att involverade lärosäten gemensamt kan bygga upp en nationell forskarskola i anknytning till polisforskningen. Utbildningsvetenskaplig forskning är något som Umeå universitet gjort särskilda satsningar på under en längre tid. En viktig del i det är praktiska forskning i skolan, där Umeå universitet är ansvarigt för en av noderna i den pågående försöksverksamheten (ULF). Här ser vi behov av långsiktighet och överbyggande till reguljär verksamhet när försöksperioden upphör 2022. Den nya kunskap och de nya samverkansstrukturer och modeller som har genererats genom satsningen måste kunna vidareutvecklas även under slututvärderingen av den särskilda satsningen. Vår bedömning är att satsningen behövs och bör permanentas, men i alla händelser bör den förlängas under utvärderingen så att utvecklingsarbetet kan fortgå i avvaktan på besked om de långsiktiga förutsättningarna. Nyttan i samverkan mellan akademi och skola måste tas till vara för att utveckla undervisningen i skolväsendet och stärka lärarutbildningarnas vetenskapliga grund.

Umeå universitet föreslår:

- Säkerställ att utbyggnad av utbildningar åtföljs av ökade forskningsmedel
- Förstärk forskningsanslagen för lärosäten med polisutbildning och avsätt medel till en nationell forskarskola
- Förläng satsningen på praktiska forskning i skolan så att verksamheten kan fortgå under utvärdering och säkerställ att det finns medel för en permanent satsning efter utvärderingen.

Uppsala Universitet Försöksverksamheten ULF (Utveckling, Lärande, Forskning)

Uppsala universitet deltar i försöksverksamheten ULF (Utveckling, Lärande, Forskning) som pågår 2017–2021. Uppdraget är att ta fram modeller för långsiktig samverkan kring praktiska forskning mellan huvudmän och lärosäten, samt att skapa strukturer för att möjliggöra för lärare, lärarstudenter och forskare att kunna samverka i praktiska forskning och verksamhetsutveckling. Försöksverksamheten har etablerats och förstärkt samverkan genom att bygga vidare på och samtidigt förnya befintliga samverkansstrukturer. Resultat kommer att presenteras i form av olika modeller som underlag för beslut om en reguljär verksamhet. Slutrapport och extern utvärdering av försöksverksamheten presenteras 2022. Uppsala universitet anser att ULF-verksamheten bör permanentas om en utvärdering av projektet visar att detta är ett framgångsrikt sätt att stärka forskning om skolan. För att inte tappa kompetens och kontinuitet i arbetet är det angeläget att försöksverksamheten får finansiering fram till beslut om eventuell fortsatt verksamhet.

Blekinge Tekniska Högskola

föreslår att ALF medel införs för sjuksköterskor (sid 3) och att regeringen uppmärksammar rollen som högskolor har utanför storstadsområdena spelar för ett livslångt lärande och det regionala innovationssystemet (sid 4) samt att insatser görs för att öka antalet adjungerade tjänster och kombinationstjänster mellan akademi, offentlig sektor och näringsliv (sid 6)

Högskolan i Halmstad Kompetensförsörjning och utveckling av svensk skola för att förbättra kunskapsresultat i skol- och utbildningssystemet

Högskolan bedriver lärarutbildning inom förskola, grundlärare, ämneslärare och KPU. Vi har genom vårt digitala laborativa centrum, DLC, utvecklat en stark profil mot digitalt lärande som dessutom rönt stort nationellt intresse. Vi bedriver exempelvis praktisk forskning inom framtidens digitala lärande i skolan i samverkan med sju kommuner. En utmaning är att kunna anställa disputerad personal då de lärosäten som har rättigheter att forskarutbilda lärare har för små volymer för att täcka allas behov samtidigt som bristande basresurser gör det svårt att attrahera sökande. Regeringens satsning på forskarskolor för ökad forskningsanknytning inom lärarutbildningen kommer långsiktigt förbättra situationen, men det räcker inte för att täcka behoven. Att kunna erbjuda kombinationstjänster mellan högskola och skolor kan också förbättra situationen. Satsningen på så kallade ULF-medel riktade till fem lärosäten är ett bra initiativ som stimulerar praktisk forskning inom skolans område. Trots att de fyra lärosäten samverkar med ytterligare 21 lärosäten ser vi det som viktigt att motsvarande satsningar görs med koppling till samtliga lärarutbildningar och dess samverkansregioner.

- Vi föreslår en utbyggnad av ULF-projektet, exempelvis genom att inrätta regionala forsknings- och utvecklingscentrum i anslutning till landets samtliga lärarutbildningar.
- Vi föreslår en utbyggnad av forskarskolor för lärarutbildningen.

Högskolan i Kristianstad Kompetensförsörjning och forskningsanknytning av professionsutbildningar

Regeringen har tydligt uppmärksammat vikten av att öka utbildningsvolymen inom samhällsviktiga professionsutbildningar som lärare och sjuksköterskor. En stor del av dessa utbildningar återfinns på högskolor där basanslagen är små vilket vår högskola, där 15 % av omsättningen utgörs av forskning (2018), väl exemplifierar. Trots den stora ökningen av utbildningsplatser har ingen motsvarande förstärkning på forskningssidan skett. Högskolan vill därför se att de utbildningsutbyggnader som görs, och har gjorts de senaste åren, kompletteras med höjda forskningsanslag. Historiskt vet vi att möjligheterna till externfinansierad forskning inom utbildningsvetenskap och hälsovetenskap är lägre än inom andra områden och staten behöver därför ta ett direkt ansvar för forskningsresurserna. Antalet forskarutbildade lärare inom dessa områden behöver öka och det behövs ökade anslag för att rekrytera och behålla disputerade lärare inom de berörda områdena. Särskilda medel för öka volymen av forskning och forskningsutbildning inom bristyrkena kommer, utöver ökade basanslag, att krävas.

Högskolan Väst Satsning på forskning kring pedagogik som bidrar till livslångt lärande

För att uppnå målet om livslångt lärande behövs mer forskning kring pedagogiska former som främjar ett sådant lärande. Högskolan Väst har en komplett forskningsmiljö inom arbetsintegrerat lärande (AIL), som utgör grunden för livslångt lärande. Vi ser behov av resursförstärkning inom detta underforsknade område vars utgångspunkt är kunskap i samverkan, för att utveckla systematiska modeller för livslångt lärande inom vitt skilda verksamheter och samhällsutmaningar.

Linköpings Universitet... Framtidens utbildning, kompetensutveckling och livslångt lärande

Statens satsning på försöksverksamhet med modeller för praktisknära forskning är därför välkommen. LiU kommer från årsskiftet 2019/2020 ingått avtal med kommuner i regionen om långsiktig samverkan som avser såväl forskning och skolutveckling som kompetensutveckling för lärare. .../.../... LiU ser ett behov av att Möta upp utbyggnaden av lärarutbildningen med en satsning på forskning inom området. Det skulle kunna ske genom förstärkning av och en mer permanent satsning på samverkansmodeller som nu prövas i ULF projektet (Utveckling Lärande Forskning)

Luleå Tekniska Universitet

Förutom Luleå, finns universitetet i Kiruna, Piteå och Skellefteå där både forskning och utbildning bedrivs. I och med detta är Luleå tekniska universitet det lärosäte med flest verksamhetsorter och avståndet mellan orterna är långt. Med våra verksamhetsorter täcker Universitetet två regioner, Norrbotten och Västerbotten, och nästan en fjärdedel av Sveriges yta

Under avsnittet kompetensutveckling.

5.1 Lärarutbildningen *Utbyggnaden av utbildningsplatser på lärarutbildning möter regionala och nationella behov av kompetensförsörjning. För att kunna bedriva lärarutbildningar med hög kvalitet krävs starka forskningsmiljöer. Det behövs därför mer riktade medel för att skapa en starkare forskningsöverbyggnad till lärarutbildningar. Det är av också av stor vikt att forskningen kopplad till lärarutbildningar inte koncentreras till ett fåtal lärosäten i Sverige. Med tanke på de stora avstånden i norra Sverige krävs en spridning av utbildning och forskning i de nordligaste regionerna. Vid Luleå tekniska universitet prövas bland annat nya innovativa sätt att forska på lärande i relation till distansteknik, vilket kan vara av stor nytta för regioner med gles befolkning och långa avstånd. För att kunna bidra till mer resurseffektiva lösningar krävs dock att universitetet har tillgång till forskningsmedel som stödjer lärarutbildningarnas forskningsöverbyggnad. Med en utbyggnad av forskningsmiljön vid Luleå tekniska universitet ges förutsättningar för en stark och livskraftig utveckling också i Norrbotten. Universitetet anser att mer riktade medel ska finnas för att skapa en starkare forskningsöverbyggnad i lärarutbildningen. Forskning kopplad till lärarutbildningen bör också ske i hela landet.*

5.2 Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) Luleå tekniska universitet anser att de skillnader som finns i hur VFU finansieras inom olika yrkeskategorier är oroande och ett hinder för utveckling. De s.k. ALF-avtalen finansierar VFU-platser för läkarstudenter genom att medel går direkt till mottagande VFU-plats. Finansiering av VFU för sjuksköterskor finansieras däremot av lärosätena och har dessutom svårt att få VFU platser. Denna skillnad skapar stor frustration och är ett hinder i utvecklingen av utbildningar som kräver VFU. För att kunna möta den kompetensbrist som finns inom dessa områden är det av yttersta vikt att regeringen skapar likvärdiga förutsättningar för VFU inom alla yrkeskategorier där kravet finns. Universitetet anser att VFU bör ses över så att förutsättningarna för detta är likvärdiga oavsett yrkeskategori.

Södertörns Högskola

Polisutbildningen vid Södertörns högskola anser att forskningspropositionen bör prioritera praktisk forskning för polisiärt arbete samt inrättandet av en nationell forskarskola i polisiärt arbete. Det skulle bidra till att stärka den vetenskapliga grunden i såväl polisiär verksamhet som i polisiära grund- och vidareutbildningar. Praktisk forskning är sådan forskning som utgår ifrån professionens utmaningar och verksamhetens behov av kunskap. Syftet med den praktiska forskningen bör vara att utveckla Polismyndighetens och samverkande professioners arbetssätt. Det i sin tur kräver samverkan mellan verksamma poliser, Polismyndighetens samtliga utvecklingscentrum och dess samverkanspartners såsom t.ex. kommuner och landets lärosäten. På samma sätt som inom t.ex. lärarutbildningen borde det vara rimligt att avsätta medel för försöksverksamhet för att få en starkare vetenskaplig grund i utförandet av det polisiära uppdraget och den interna metodutvecklingen.

3. Andra myndigheter och forskningsfinansiärer

Under denna rubrik ryms Riksbankens jubileumsfond, KK stiftelsen m fl. UKÄ, Skolverket och Skolforskningsinstitutet. De båda senare biläggs i sin helhet.

4. Andra intressenter

Under denna rubrik återfinns flera företag som är remissinstanser t.ex. Volvo, ABB, Astra Zeneca, Ericsson etc. och även mindre intresseorganisationer. Här har ett fåtal aktörer valts ut som har stor bärighet på ULF-avtalet:

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL); SACO Lärarnas riksförbund; TCO som inkluderar Lärarförbundet; Sveriges Socialchefer.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

SKL lyfter bland annat upp behovet av ett forum för kontinuerlig dialog mellan SKL, dess medlemmar och regeringskansliet om forsknings- och innovationspolitiska frågor, där unika och centrala behov av kunskapsutveckling kan lyftas.

Reglering av forskning inom hälso- och sjukvård bör gälla all hälso- och sjukvård oavsett om det gäller primärvård eller övrig hälso- och sjukvård... nära vård-reformen kräver resurser för att både bygga upp fler forskningsmiljöer i regionerna och kommunerna, och stödja forskning där...

- både den nationella högskolepolitiken och enskilda lärosäten i ökad utsträckning behöver möjliggöra personrörlighet, kompetensutbyte, samverkan i olika former och karriärväxling mellan akademi och omgivande samhälle,
- en fördjupad diskussion om finansierings- och avtalsformer för alla typer av verksamhetsintegrerat lärande och verksamhetsnära forskning inom regional och kommunal verksamhet behövs,
- akademiska yrkesutbildningars forskningsanknytning genom koppling till behovsdriven forskning hos förbundets medlemmar behöver stärkas enligt SKL:s remissvar på betänkandet SOU 2018:19 Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring
- regeringen ska ge försöksverksamheten "ULF-avtal" i uppdrag att samverka med skolhuvudmän i form av nationellt nav, bestående av huvudmannaföreträdare, för att säkerställa att den infrastruktur som byggs blir likvärdig såväl geografiskt som mellan huvudmän.

Forskningsbehov för en skola på vetenskaplig grund

Enligt Skollagen ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att detta ska bli verklighet behövs en ökad samverkan mellan lärosäten och verksamheten, förbättrade FoU-möjligheter i kommunerna och förstärkt praktiktäna forskning med bas i de frågor som ställs direkt i förskolor, skolor och vuxenutbildning. När det gäller vuxenutbildning finns generellt stora forskningsbehov, vilket SKL bland annat lyfter fram i

remissvaret till utredningen 2018:71 Komvuxutredningens slutbetänkande – En andra och en annan chans – ett komvux i tiden. En forskning som tar sin utgångspunkt i verksamheten och stöds av en lokal FoU-funktion får ökad möjlighet till genomslag i och utveckling av verksamheten och undervisningen.

Det behövs ökad mottagarkapacitet bland annat genom ökad forskningslitteracitet i verksamheten, fler lärare med forskarutbildning, tätare samverkan med lärosäten och ökat deltagande i praktikinära forskning, där skolpersonal är medforskare. Förstärkningar behövs utifrån huvudmännens behov samt för att det ska kunna gå en röd tråd av samverkan genom hela kedjan grundutbildning, inklusive VFU, introduktion, kompetensutveckling, till exempel i en mer systematiserad form av professionsprogram, och deltagande i forskning. För att detta ska vara möjligt behöver lärarutbildningarnas forskningsanknytning stärkas. Förstärkta resurser behövs såväl hos lärosätena som hos kommunerna, liksom möjligheter för kommunerna att vara forskningsutförare och medelsförvaltare av statliga forskningsanslag, bland annat som ett led i att främja en jämbördig relation mellan skolhuvudmän och lärosäten.

Det behövs även en nationellt sammanhållande kraft som säkerställer att alla huvudmän ges lika möjligheter att delta i samverkan med lärosäten och möjliggör ett nationellt utbyte. Det så kallade "ULF-avtalet" är en nationell försöksverksamhet för praktikinära skolforskning som pågår 2017-2021 och som är tänkt att förbereda för en långsiktig struktur för forskningssamverkan. Gentemot denna verksamhet, och andra nationella initiativ, kan SKL, tillsammans med motsvarande huvudmannaorganisationer för de fristående skolorna, utgöra ett sådant nationellt nav. Genom ett sådant nav ges bättre förutsättningar för en ökad likvärdighet mellan skolor och huvudmän när det gäller deltagande i FoU, vilket sannolikt ökar likvärdigheten i förskolans, skolans och vuxenutbildningens kvalitet och resultat. SKL anser att statliga medel för praktikinära skolforskning behöver öka markant och poängterar vikten av att de kunskapsluckor som identifieras genom Skolforskningsinstitutets arbete kan ligga till grund för utlysningar. SKL vill även poängtera vikten av att etablera arenor för att sprida och bepröva lärares erfarenheter på ett systematiskt sätt.

SACO – Lärarnas riksförbund

Ett par principiella utgångspunkter/förutsättningar:

- *Sedan 2010 slår skollagen fast att utbildningen i det svenska skolväsendet ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Utbildning och undervisning är en komplex verksamhet som ställer höga krav på de som har ansvar för att verksamheten fungerar.*
- *En autonom profession har stort inflytande över kunskapsutvecklingen inom yrket – fler lärare som på olika sätt är involverade i forskning stärker därmed även lärarkåren som kollektiv.*
- *Vi har lärarbrist, hög arbetsbelastning och höga sjuktal, något som kan vara svårt att förena med att lärare ska vara mer aktiva kopplat till forskning. Därför krävs tydliga statliga strukturer och statliga resurser för att värna och förstärka lärares möjligheter att forska och ta del av forskning*

Centrala punkter:

- *Inför professionsprogrammet för lärare. Krävs för att skapa en fast struktur för lärare att vidareutbilda sig och forska samt premieras för detta (jmf lektorstjänster).*
- *Inrätta så kallade excellenta center (jmf Skolkommisionens förslag) vid vissa lärosäten med lärarutbildning:*
 - *Värd ämnesdidaktiska centrum*
 - *Permanenta forskarskolor för lärare*
 - *Nav för/utförare av ämneskompetensutveckling (t.ex. kopplat till professionsprogrammet).*

Kommentar angående forskarskolor:

LR vill se permanenta forskarskolor för yrkesverksamma lärare, i alla större skolämnen och för den mindre i ämneskluster. Vi anser att det bör finnas ett lärosäte med särskilt ansvar för respektive ämne/kluster. De ska sedan samverka med övriga lärosäten som ger lärarutbildning i ämnet för att genomföra forskarskolorna, anta doktorander/licentiander och erbjuda relevant ämnesfortbildning för lärare. Detta ser vi som en väsentlig del av ett kommande professionsprogram för lärare.

- *Fler lektorstjänster – viktig del i kommande professionsprogrammet. I dag använder få huvudmän karriärtjänstmedel för att inrätta lektorstjänster, detta behöver förändras (vi är långt ifrån Alliansregeringens mål om 1000 lektorer). KPU för forskarutbildade bra och behöver om möjligt byggas ut, men mer behöver göras, inte minst mer resurser inom statsbidraget för karriärtjänster. Huvudmännen måste också ha en skyldighet att anställa lektorer, vilket behöver regleras i skollagen. Idag är lagen formerad så att huvudmännen ska sträva efter att anställa forskarutbildade lärare.*
- *LR vill att nya regionala skolmyndigheter inrättas. Dessa ska ha en viktig roll i professionsprogrammet, vilket behöver tydliggöras i förhållande till dagens "RUC". Dessutom ska en "professionsmyndighet"*
- *Permanenta och förstärkta resurser till utbildningsvetenskaplig forskning (med fokus på ökade resurser till praktiktäna skolforskning). Resurserna behöver tydliggöras i statsbudgeten så att de blir uppföljningsbara.*

Från LR:s yttrande över STRUT:

Vad gäller förslagen om en förändrad finansiering av forskningen är det positivt att utredningen föreslår stärkta basanslag. Däremot vill förbundet framföra en oro över att skolforskningen kan riskera missgynnas om styrningen av medel mellan olika forskningsområden främst ska gå via myndigheter eller via särskilda satsningar. För att främja inte minst den praktiktäna skolforskningen måste det långsiktigt utgå fasta statliga anslag till lärosätena. Dessa anslag behöver också ökas. Risken är annars att skolforskningen åsidosätts när lärosätena gör sina interna prioriteringar. På många lärosäten finns en tradition av att underfinansiera forskningen kopplat till dessa utbildningar, och att på ett alltför svagt sätt styra de forskningsmedel som finns till att verkligen bidra till en bättre lärarutbildning. Vår bedömning är att det krävs en central styrning och uppföljning. Utöver detta krävs också utökade medel hos övriga forskningsfinansiärer, gärna riktade mot praktiktäna forskning.

- *ULF-försöket är bra. Det är viktigt att den bl.a. bidrar till att utveckla metoder där forskningen verkligen kan stärka undervisningen "på klassrumsnivå". Skollagen talar ju till exempel om "beprövad erfarenhet" – men vad vet om hur sådan utvecklas? Skolverket har sin definition, Skolforskningsinstitutet en annan – det kan inte bara handla om att undervisningsmetoder "känns som de fungerar", men det kan inte heller krävas av lärare att den beprövade erfarenheten är så gott som detsamma som vetenskapligt "bekräftad".*

- *Mer resurser behöver satsas på forskning relevant även för SYV. I dag forskas för lite och endast tre lärosäten erbjuder SYY-programmet. Även SYV behöver motsvarande ett professionsprogram.*
- *Skolforskningsinstitutets verksamhet behöver utvärderas och ett beslut behöver tas om det har någon framtid i en kommande omstötning av myndigheterna inom skolområdet.*

TCO - Lärarförbundet

TCO vill i likhet med Lärarförbundet se att Skolforskningsinstitutet får en starkare samordnande roll i den praktiska forskningen. Lärarförbundet var med och drev på för Skolforskningsinstitutet och vill nu ta klivet att utveckla institutet till en central aktör för skolans forskningsanknytning. Skolforskningsinstitutet har idag en viktig roll när det gäller praktiska forskning, både med uppgiften att sammanställa forskning och med uppgiften att förmedla forskningsmedel till praktiska forskning. Skolforskningsinstitutet har redan former för professionsinflytande genom sitt lärarnätverk och sin skolforskningsnämnd, men dessa behöver utvecklas så att de blir de professionsröster som de är tänkta att vara. Skolforskningsinstitutet bör också få i uppgift att tillgängliggöra skolforskning till yrkesverksamma lärare, även utöver att sprida de forskningssammanställningar de i dag tar fram. Till detta behöver det tillföras betydligt mer resurser. Det finns många områden där det behövs mer praktiska utbildningsforskning men TCO och Lärarförbundet vill särskilt stödja 23(25) förslaget från Vetenskapsrådet att satsa på forskning om förutsättning för lärarförskningen.

En långsiktigt hållbar och högkvalitativ lärarutbildning som vilar på vetenskaplig grund är en förutsättning för framtida utveckling av skolväsendet, lärares arbetsituation samt elevers lärande i skolan. Läraryrket återfinns i ett sammanhang med brist på behöriga lärare inom hela skolväsendet samt ökad press på befintliga lärares arbetsvillkor och arbetsmiljö. Det finns också svårigheter att fylla studentplatser inom vissa utbildningsprogram. Satsningar på analyser av bakomliggande faktorer för att beskriva och förstå svårigheter att rekrytera och få utbildade lärare att stanna kvar inom yrket samt att rekrytera studenter till lärarutbildningen krävs.

Satsningar på forskarskolor inom utbildningsvetenskap har inneburit en förstärkning inte bara för forskarutbildningen utan också för forskningen vid de lärosäten som samverkat om forskarskolorna, samt en förstärkning av lärarutbildningens vetenskapliga bas. En större satsning på forskarskolor för lärarutbildningens behov görs sedan 2017. Vetenskapsrådet ska från och med 2020 fördela upp till 90 miljoner kronor per år för finansiering av forskarskolor för anställda lärare inom lärar- och förskolläraryrket vid universitet och högskolor. Satsningen ger ett kraftigt bidrag till att stärka forskningsanknytningen i lärar- och förskolläraryrket och att utöka utbildningskapaciteten. Trots detta kommer inte tillskottet att vara tillräckligt för att täcka behovet. Universitetskanslersämbetets (UKÄ:s) granskning av grundlärarprogrammet visar på brister i lärarutbildningens forskningsanknytning och lärarutbildningar som endast är på grundnivå har givetvis ännu sämre förutsättning för forskningsanknytning. I 2011-års lärarutbildning är programmen med inriktning mot förskola och fritidshem placerade på grundnivå, vilket innebär att den inte ger behörighet till forskarutbildning. I den kommande översynen av lärarutbildningen bör alla

lärarprogram ges examen på avancerad nivå. Att lärarutbildningen byggts ut under många år utan att det tillförts mer forskningsmedel har varit särskilt problematiskt för stora program med historiskt svag forskningsbas, som yrkeslärar-, förskolläraryrkes- och fritidslärarutbildningarna. Ett annat område som behandlats styvmoderligt är vuxenutbildningen, som saknar egen utbildning och där forskningen är begränsad till i stort sett enda lärosäte trots att vuxenutbildningen idag omfattar fler elever än gymnasieutbildningen. På dessa områden kan det behövas strategiska satsningar från regeringens sida.

Vidare bör övningsskolorna utvecklas till kreativa forskningsmiljöer som bidrar till såväl lärarstudenternas utbildning som praktiktäna forskning och till att få fler forskande lärare. Här spelar även ett införande av professionsprogram en roll som inkörsport för att få fram fler forskande lärare. Lärarförbundet har inom ramen för arbetet med professionsprogram tagit fram ett förslag på regionala råd för professionsutveckling. Dessa råd ska bland annat ha i uppdrag att bedöma lärares och skolledares kvalifikationer och kartlägga behoven av kompetensutveckling. Men råden kommer också få en roll i infrastrukturen 24(25) mellan lärosäten och skolverksamhet. Den roll de regionala råden har för professionsutveckling och meritering är tänkt att samordnas genom en nationell funktion som också har ett stort professionsinflytande och som kommer utveckla den övergripande strukturen och riktlinjerna för professionsprogrammet.

Förslag • När lärarutbildningen byggs ut ska det tillföras forskningsmedel i proportion till utbyggnadens storlek. • Utöka antalet doktorandtjänster inom det utbildningsvetenskapliga området och förstärk lärarutbildningens forskningsanknytning. • All lärarutbildning ska leda till examen på avancerad nivå. • Utveckla övningsskolor till FoU-skolor. • Inrätta ett nationellt professionsprogram för lärare och skolledare.

Sveriges Socialchefer Samverkan mellan praktiken, professionen och akademins företrädare

Samverkan behövs för att uppnå en helhetssyn på utmaningar, möjligheter och ansvar samt för att gemensamt åstadkomma de förändringar som krävs för att möta befintliga och framtida utmaningar och skapa en effektiv och jämlik socialtjänst. Bristande utvecklingskraft och effektivitet beror delvis på att socialt arbete och forskning är separerade mellan olika huvudmän. Det finns ingen tydlig koppling mellan praktik och forskning inbyggt i vare sig ledarskapet eller professionen. Mycket av forskningen inom socialt arbete sker utanför den ordinarie praktiken.

För lärosätena är det en utmaning att utveckla forskning- och utbildningsmiljöerna så att de stärker varandra, men också att behålla och vidareutveckla befintliga utbildningar. Forskning som sker i partnerskap är därför en viktig drivkraft både för utvecklingen av socionomprogrammet och socialtjänsten.

De hinder som det dubbla huvudmannaskapet innebär behöver undanröjas och ledarskapet förstärkas för att ge bättre förutsättningar för en kunskapsbaserad socialtjänst.
Integrering av forskning i det löpande vardagsarbetet och goda utvecklingsmöjligheter för kliniska forskare inom socialt arbete

Det är angeläget att vidta åtgärder för att öka samorganiseringen av forskning och praktik. Betydelsen av samordning och starka strukturer för tillvaratagande av forskning och erfarenhet betonas i utredningen om ett system för nationell samordning, rådgivning och stöd till den kliniska forskningens aktörer (SOU 2013:87). Särskilt markeras integrering av forskning i det löpande arbetet och goda utvecklingsmöjligheter för kliniska forskare. Faktorerna överensstämmer med rekommendationerna som kom ur Utredningen om evidensbaserad praktik (SOU 2008:18), och som betonade behovet av att ge stöd till strukturer som integrerar forskning, högre utbildning och praktisk verksamhet, till exempel lokala avtal mellan universitet/ högskola och kommun om delad tjänstgöring, arbetsplatsförlagd utbildning, utvecklad användning av forskarkompetens inom den praktiska verksamheten, forskarhandledning vid uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten.

För att stärka praktiknära forskningsstudier i Sverige krävs att det finns tid och resurser för forskare att utforma och genomföra studierna. De regionala FoU-miljöerna inom socialt arbete har stor potential att ta en mer aktiv roll som brygga mellan akademi och praktik i kunskapsstyrningen och kunskapsutveckling.

Tillämpad välfärdsforskning måste vara interaktiv

Det bör vara ett krav på att praktikföreträdare är medsökande när bidrag söks från det tioåriga forskningsprogrammet Tillämpad välfärdsforskning (Forte). I de två första utlysningarna har bidragen företrädesvis gått till universitet och högskolor, trots den kritik som förts mot avståndet mellan teori och praktik, mellan forskare och klienter, och mellan forskare och praktiker. De som utvecklar kunskap är sällan involverade i att implementera eller praktiskt använda den-samma, vilket riskerar att leda till att förenkla snarare än att synliggöra och erkänna den komplexitet som exempelvis socialt arbete innebär. Den interaktiva forskningsansatsen är ett sätt att utveckla lokal evidens. Ansatsen bygger på ett nära samarbete mellan forskare, profession och målgrupp, vilket även skapar goda premisser för ett kontinuerligt lärande och utveckling av verksamheten.

En viktig faktor för att förändringsprocesser ska bidra till att säkerställa kvalitet inom välfärdssektorn är att forskning och utvecklingsarbete är sammanlänkade. Forskning behöver bidra med systematisk dokumentation av utvecklingsarbetet för att öka spridning av kunskaper och erfarenheter.

5. Spontana inspel (dvs. ej efterfrågade av regeringen)

Här har endast ett fåtal ännu kommit till min kännedom. Ett inspel från **ifous** biläggs i sin helhet (Bilaga 3). Det kan läsas tillsammans med SKLs inspel. Saknar kunskap om vad Friskolornas riksförbund lämnat in. Men eftersom ägarformen för ifous verkar övergå till en stiftelse eller motsvarande som ska ledas av SKL, Friskolornas riksförbund och Ideella friskolors organisation finns här ett samband.